

поширення в Україні, внесені сорти Наддніпрянський 1, Кіммерієць, Тайм, Легінь, Інгулецький, Сармат, Кумач. Сорт Ювілейний передано для проведення кваліфікаційної експертизи до Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України. Охарактеризовані основні господарсько цінні ознаки томата: вегетаційний період, урожайність, дружність досягання, товарність. Наведені показники вмісту в плодах розчинної сухої речовини, цукру, аскорбінової кислоти та кислотності. Сорти створені методом гібридизації сортів з наступним індивідуальним доббором. Сорти різні за групами стиглості – середньоранні та середньостиглі. Усі сорти томата інтенсивного типу чутливі до високого рівня агротехніки, зрошення. Сорти придатні до механізованого збирання. Характерною ознакою всіх сортів є добрі показники транспортабельності та лежкості. Створені сорти характеризуються стійкістю до основних хвороб: *Alternariasolani*, *Phytophthorainfestans*. Сорти універсального використання: для споживання у свіжому вигляді, консервування та переробки. Рекомендовані для вирощування у відкритому ґрунті в зонах Степу і Лісостепу України.

Ключові слова: томат, сорт, селекція, вегетаційний період, урожайність, дружність досягання, товарність, Степ, Лісостеп.

Kobylyna N., Liuta Yu., Pohoreilova V. The tomato varieties of breeding by the Institute of Irrigated Agriculture

One of the activities of the Institute of Irrigation Agriculture of the National Academy of Sciences is the selection of tomato culture. In recent years, a number of new high-tech varieties have been created. The State register of plant varieties, suitable for distribution in Ukraine includes 6 Naddniprotsky 1, Kimmeriyets, Time, Leghin, Inguletsky, Sarmat, Kumach. The variety of Yuvelyyny grade was transferred for the qualification examination to the State Veterinary and Phytosanitary Service of Ukraine. The main economic-valuable features of tomato are characterized: vegetation period, productivity, achievement friendliness, marketability. The indexes of contents in fruits of soluble dry matter, sugar, ascorbic acid and acidity are given. Varieties are created by hybridization of varieties with subsequent individual selection. Varieties are varied in terms of ripeness - mid-and mid-fall. All types of tomatoes of intensive type, sensitive to a high level of agrotechnics, irrigation. Varieties are suitable for mechanized harvesting. A characteristic feature of all varieties is good indicators of transportability and lushness. The varieties produced are resistant to major diseases: *Alternaria solani*, *Phytophthora infestans*. Varieties of universal use: for consumption in fresh, canned and processed. Recommended for outdoor cultivation in the Steppe and Forest-Steppe areas of Ukraine

Key words: tomato, variety, breeding, vegetation period, productivity, achievement friendliness, marketability, Steppe, Forest-Steppe.

УДК 633.85:631.5(292.485)(1-15)

**САФЛОР КРАСИЛЬНИЙ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ОЛІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОГО**

С. Солоненко, аспірант

Подільський державний аграрно-технічний університет

Постановка проблеми. Сафлор красильний – цінна олійна і лікарська культура. В Україні його переважно вирощують як олійну культуру. Насіння

містить 25–37 % (у ядрі 46–60 %) напіввисихаючої олії (йодне число – 115–155) і до 12 % білка. Олія, добута з ядер насіння сафлору, не поступається за смаковими якостями соняшниковій, її використовують у харчових цілях, зокрема для виготовлення маргарину високої якості. Олія, одержана з цілого насіння, має гіркуватий присмак, її зазвичай використовують як технічну [1]. Сафлорова олія – прекрасне джерело магнію, вітамінів (В1, В2, РР, Е, β-токоферол), в ній також містяться каротиноїди, лінолева кислота (до 90 %) (клас Омега-6), а вона є незамінною для людського організму [2]. Лінолева кислота надає еластичності кровоносним судинам, регулює важливі процеси життєдіяльності організму, має зволожувальний ефект, високу проникну здатність. Діючі речовини офіційна медицина використовує як проносний, сечогінний та жовчогінний засоби [3]. Квітки сафлору є гарним компонентом чаїв. У кулінарії застосовують квітки, пелюстки та олію з насіння цієї унікальної рослини. Сафлорова олія ідеально підходить для заправки салатів і приготування холодних закусок. Видова назва сафлору красильного (*Carthamus tinctorius*) пов'язана з наявністю барвника – кармаміну, який раніше широко використовували для фарбування килимів. Це далеко не всі позитивні сторони застосування сафлору у галузях народного господарства. Проте площі культури в Україні становлять лише близько 5000 га. Мабуть, причина в біологічних особливостях, недосконалих технологіях вирощування і насамперед відсутності технологій переробки продукції.

В Україні сафлор красильний розпочали вирощувати у другій половині XVIII ст. У довоєнні роки на невеликих площах його вирощували переважно в південних посушливих районах. У XIX ст. досліді зі сафлором для введення його в культуру як олійної рослини були закладені на Полонянській дослідній станції, Одеському та Мар'їнському дослідних полях. Результати цих досліджень виявилися позитивними. І сьогодні сафлор вважають південною культурою, що пов'язано з його біологічними особливостями (жаро- та посухостійкістю).

До середини XXI століття за збалансованого розвитку суспільства в Україні можна очікувати подальшу суттєву зміну термічного режиму на всій території країни відносно сучасного кліматичного періоду. На понад два тижні зросте кількість літніх днів у теплий період, коли середня за добу температура повітря перевищуватиме 15 °С. Найбільші зміни очікуються на заході країни [4]. Перерозподіл опадів і теплового режиму спонукає нас до перегляду побудови сівозмін через впровадження нових нетрадиційних культур в умовах різних ґрунтово-кліматичних зон, в т.ч. й Лісостепу Західного [5; 6].

Отже, зі зміною погодно-кліматичних умов з'явилася можливість розширення площ під посівами сафлору красильного як нової перспективної олійної і лікарської культури в умовах Лісостепу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сафлор красильний – унікальна культура насамперед через те, що найбільші врожаї вона дає у справді посушливих умовах. Вирощування сафлору в зоні, де в період його цвітіння бувають дощі (кінець червня-липень) недоцільне, оскільки велика кількість вологи у цей період не дасть змоги рослинам зав'язати достатню кількість насіння. А ось коли посуха

зведе нанівещь урожай більшості культур, тоді сафлор покаже найкращу врожайність.

Наукова спільнота сьогодні цікавиться цією культурою. Так, за даними Ф. Ф. Адаменя, І. О. Прошиної, максимальну врожайність сафлору – 1,17 т/га – забезпечує застосування у фазі стеблуння добрива Acseleator – Zn. Підживлення забезпечує найбільший енергетичний коефіцієнт 1,91 та найменшу енергоємність (10,79 Дж/га) [7]. Іншим досліджуваним фактором у незрошуваних умовах півдня України було застосування гербіцидів. Науковці стверджують, що найвищу врожайність сафлору красильного отримано на варіантах із застосуванням гербіцидів Гоал 2Е – 1,5 т/га, Стомп 330 – 1,48 т/га та Гезагард 500 – 1,46 т/га [8]. Дослідники М. І. Федорчук, І. М. Рябуха, Є. Г. Філіпов доводять ефективність використання оранки на глибину 20–22 см з міжряддям 30 см за умов раннього строку сівби та внесення мінеральний добрив дозою $N_{60}P_{60}$ [9; 10]. Науковці О. В. Еськова й С. В. Еськов вивчали питання норм висіву сафлору красильного в умовах Передгірного Криму. Встановлено, що за збільшення кількості висіяних насінин польова схожість знижувалася. Так, у варіанті з висівом 150 тис. шт./га схожість становила 52,9 %, тоді як у варіанті з висівом 300 тис. шт./га – 46,6 % [11]. В умовах Лісостепу Західного вивчали вплив ширини міжрядь та норми висіву на погонний метр рядка на врожайність сафлору красильного сорту Сонячний. Кращою виявилася сівба зі шириною міжрядь 45 см і норми висіву 10 шт. на метр погонний рядка, в середньому за роки досліджень врожайність становила 2,11 т/га [12].

Сафлор красильний недостатньо вивчений в умовах Лісостепу Західного, тому дослідження сортової агротехніки вирощування цієї культури є актуальними. Крім того, з'являється нова техніка, препарати, які успішно зі значною віддачею можна використовувати для вирощування різних сільськогосподарських культур, в тому числі й сафлору красильного.

Постановка завдання. Встановити вплив способу сівби та регулятора росту регоплант на врожайність і якість насіння різних сортів сафлору в умовах Лісостепу Західного – таким було наше завдання. Дослідження виконували впродовж 2016–2017 років в умовах філії кафедри рослинництва, селекції та насінництва Подільського ДАТУ на базі СФГ «Оберіг». Закладали досліди з дотриманням вимог наукової агрономії, викладених Б. А. Доспеховим, В. Ф. Мойсейченко та В. О. Єщенко.

Облікова площа дослідної ділянки – 50 м². Розміщення ділянок послідовне, повторність – чотириразова. Дослідженнями передбачено виконання двох дослідів: *дослід 1* – вивчення факторів: А – сорт (Сонячний, Лагідний), В – спосіб сівби (суцільний рядковий (19 см); широкорядний (45 см (контроль)), за типом Twinrow (19×38×19 см); *дослід 2* – вивчення факторів: А – сорт (Сонячний, Лагідний), В – спосіб застосування регулятора росту регоплант (без регулятора – (контроль), обробка насіння + протруйник, обприскування вегетуючих рослин у фазі стеблуння). Контрольний варіант висівали сівалкою СЗ-3,6, варіанти суцільної сівби та за типом Twinrow – сівалкою СЗМ-3,6. Передпосівний обробіток проводили на глибину загортання насіння до 4 см, досліди закладали за температури ґрунту 3,8–4 °С, мінеральні добрива вносили одночасно зі сівбою з нормою $N_{16}P_{16}K_{16}$ (100 кг

фізичної ваги). Облік насіння сафлору красильного з дослідних ділянок проводили у фазі повної стиглості прямим комбайнуванням комбайном Claas Dominator 85.

Виклад основного матеріалу. Сафлор красильний – культура ранньої сівби. Насіння починає проростати вже за температури 2–3 °С, оптимальна температура для отримання сходів – 6–8 °С. Біологічним вимогам культури відповідає поступове підвищення температури, тому за ранніх строків сівби рослини отримують стартовий потенціал, який реалізується впродовж вегетаційного періоду, як наслідок – високопродуктивні посіви. Сходи сафлору красильного з'являються у вигляді двох сім'ядольних листочків. Період від сходів до початку утворення розетки листків у наших дослідженнях у середньому за 2016–2017 роки тривав 13–14 діб. На початку росту рослини формують 10–12 справжніх листочків, цей період тривав 9 діб. Після утворення розетки листків розпочинається швидке формування та видовження стебла і галуження рослини. Міжфазний період *стеблуння-галуження* за суцільного рядкового способу сівби тривав 21 добу, за широко-рядного і двострічкового – 22–23, тобто у разі закладання більшої кількості гілок вказаний період дещо подовжується.

Бокові пагони сафлору продовжують галуження, утворюючи пагони другого порядку, на яких формуються кошики. Міжфазний період *галуження-бутонізація* за сівби на 19 см складав 15 діб, а за сівби на 45 і (19×38×19 см) – 16–17 діб. Тривалість міжфазного періоду *бутонізація-цвітіння* залежно від кількості рослин на одиниці площі коливалася в межах 19–21 доба. Період *цвітіння-дозрівання* тривав 33–37 діб.

Сафлор красильний має кошики закритого типу, тому рослини можна збирати за повного пожовтіння всієї рослини.

Із застосуванням регулятора росту спостерігали деяке скорочення тривалості окремих фаз і періодів розвитку рослин, як наслідок, вегетаційний період тривав на 2–4 доби менше, ніж на контрольних варіантах.

Облік урожайності показав, що різниця встановлена насамперед у розрізі сортів. Так, урожайність сафлору красильного сорту Лагідний трималася в межах 8,23–13,6 ц/га залежно від року досліджень та способу сівби, а сорту Сонячний – 11,7–15,4 ц/га (табл.1).

Таблиця 1

Урожайність сортів сафлору красильного залежно від способів сівби, (2016–2017 рр.), ц/га

Спосіб сівби (В)	Сорт (А)			
	Лагідний		Сонячний	
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.
Широко-рядний (45 см) – контроль	8,23	12,5	11,7	13,9
Суцільний рядковий (19 см)	10,4	13,0	14,0	14,4
Тwin row (19×38×19см)	11,3	13,6	14,3	15,4
НІР ₀₅ : 2016 р.: А – 0,13; В – 0,16; 2017 р.: А – 0,21; В – 0,26				

Щодо способів сівби, то в обох сортів спостерігали аналогічну тенденцію формування урожайності, тобто оптимальною була сівба за типом Twinrow (19×38×19 см). Двострічковий спосіб сівби з використанням сівалок Twin вже успішно використовують на інших культурах. Так, приріст урожаю соняшнику від 17,5 до 42,8 % за контрольної врожайності 18,5 ц/га отримано в Бобринецькому районі Кіровоградської (Кропивницької) області, приріст сої – від 28,6 до 39,0 % за контрольної урожайності 16,5 ц/га отримано в Олександрівському районі цієї області. Такий результат, очевидно, є наслідком оптимального розміщення рослин на полі, зменшення конкуренції за джерела енергії, через що збільшується ефективність використання ресурсів росту – світла, води, поживних речовин як ґрунтовою частиною рослини – коренями, так і її надземною частиною.

Дослід 2 показав, що регулятор росту регоплант сприяв підвищенню урожайності насіння сафлору красильного обох сортів як за обробки насіння, так і обприскування вегетуючих рослин у фазі стеблуння. Максимальний показник урожайності – 14,7 ц/га – отримано у сорту Сонячний на варіанті з обприскуванням посівів препаратом регоплант, перевищення контролю тут складало 0,8 ц/га (табл. 2).

Таблиця 2

Урожайність сафлору красильного
залежно від застосування регулятора росту регоплант (2016–2017 рр.), ц/га

Варіант (В)	Сорт Лагідний (А)		Сорт Сонячний (А)	
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.
Без регулятора (контроль)	8,23	12,5	11,7	13,9
Обробка насіння	9,30	13,0	13,1	14,5
Обприскування посівів	10,6	13,2	14,2	14,7
НІР ₀₅ : 2016 р.: – А – 0,13; В – 0,16; 2017 р.: – А – 0,16; В – 0,18				

Досліджувані сорти належать до різних типів сафлору, вони сильно різняться за морфологічними ознаками (висотою, наявністю (сорт Сонячний) чи відсутністю (сорт Лагідний) колючок на листках і обгортках кошиків, кількістю кошиків, розмірами листків та ін.) і, як встановлено нашими дослідженнями, – за урожайністю насіння й технологічними показниками якості.

Маса 1000 насінин – один із найважливіших технологічних показників, які у більшості культур прямо пропорційно пов'язані з продуктивністю рослини. Проте порівняно з рослинами сафлору красильного, вирощеними у зоні Степу, рослини нашої зони характеризуються низькою масою 1000 насінин, але більшою озерненістю, що в кінцевому результаті переважно вирівнює урожайність сафлору красильного, отриману у різних зонах вирощування.

У сорту Лагідний маса 1000 насінин коливалася в межах 28,0–28,2 г, а у сорту Сонячний – від 31,4 до 35,4 г (табл.3).

Найбільш вагомі насіння сформувалося за сівби за типом Twin row (19×38×19 см), у сорту Сонячний показник становив 35,4 г, тобто з перевищенням

контролю на 1,4, а у сорту Лагідний – 28,2, що на 0,2 г перевищує контрольний варіант.

Таблиця 3

Маса 1000 насінин сафлору красильного залежно від способів сівби (середнє за 2016–2017 рр.), г

Спосіб сівби (В)	Сорт Лагідний (А)		Сорт Сонячний (А)	
	фактично	до контролю, ±	фактично	до контролю, ±
Широкорядний (45 см) (контроль)	28,0	-	34,0	-
Суцільний рядковий (19 см)	26,1	- 1,9	31,4	- 2,6
Тwin row (19×38×19 см)	28,2	0,2	35,4	1,4
V, %	13,6			

У досліді із застосуванням регулятора росту різницю за масою 1000 насінин встановлено насамперед у розрізі сортів: сорт Сонячний вирізнявся ваговитішим насінням, за масою 1000 насінин він перевищував сорт Лагідний (табл.4).

Таблиця 4

Маса 1000 насінин сафлору красильного залежно від застосування регулятора росту регоплант (середнє за 2016–2017 рр.), г

Варіант	Сорт Лагідний		Сорт Сонячний	
	фактично	до контролю, ±	фактично	до контролю, ±
Без регулятора росту (контроль)	24,8	-	30,4	-
Обробка насіння	28,0	3,2	33,0	2,6
Обприскування посівів	28,9	4,1	35,8	5,4
V, %	15,7			

Щодо впливу препарату регоплант, то ефективнішим він виявився за обприскування посівів: перевищення контролю у сорту Лагідний склало 4,1, а у сорту Сонячний – 5,4 г, що досить істотно.

Варіаційний аналіз показав, що за показником «маса 1000 насінин» встановлено певну мінливість за варіантами (коефіцієнт варіації V=15,7 %).

Сафлор красильний характеризується досить високою лущинністю, що становить проблему для отримання олії з насіння. За різними літературними джерелами, вміст лущиння у насінні сафлору – 50–68 %.

З рисунка видно, що вміст лущиння у насінні сафлору сорту Сонячний був дещо вищим порівняно зі сортом Лагідний, різниця коливалася в межах 1,2–1,9 %. Позитивним є те, що у разі застосування регулятора росту лущинність насіння обох сортів зменшувалася, а це свідчить про його більшу виповненість. Найменший

показник – 51,8 % – отримано у сорту сафлору Лагідний на варіанті з обприскуванням посівів препаратом регулятору росту регоплант.

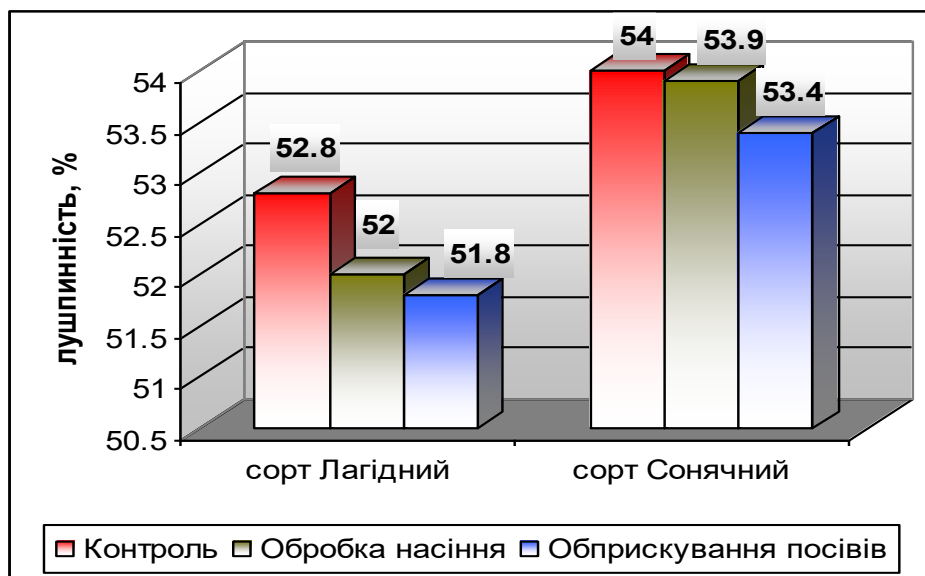

Рис. Лушпинність різних сортів сафлору красильного залежно від способів застосування регулятора росту регоплант, %.

Висновки. Результати дворічних досліджень показали значну перевагу за урожайністю й технологічними показниками якості способу сівби сафлору за типом Twin row (19×38×19 см) порівняно зі суцільним рядковим способом (19 см) та широкорядним (45 см). Істотному підвищенню урожайності сприяв регулятор росту регоплант, застосований для обприскування рослин у фазі стеблування.

Бібліографічний список

1. Шотт П. Р. Сафлор красильный ценная масличная и лекарственная культура. *Пища. Экология. Качество*. Новосибирск, 2002. С.299–300.
2. Олійні культури в Україні: навч. посіб. / за ред. В. Н. Салатенка. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Основа, 2008. 420 с.
3. Effectiveness of *Carthamus tinctorius*L. in the Restitution of Lipid Composition in Irradiated / A. M. Zahran et al. *Rats. Egypt. J. Rad. Sci. Applic.* 2007. N 20(1). P. 75–94.
4. Балабух В. О., Лавриненко О. М., Малицька Л. В. Особливості термічного режиму 2013 року в Україні. *Український гідрометеорологічний журнал*. Одеса: Вид-во ПП «ТЕС», 2014. № 14. С. 30–46.
5. Хоміна В. Я., Тарасюк В. А. Оптимізація елементів технології вирощування сафлору красильного в умовах Лісостепу Західного. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2015. Вип. 9(30). С. 162–166.
6. Chomina V. Formation crop production of coriander seeds depending on the technological factors. *Scientific achievements in agricultural engineering, agronomy and veterinary medicine: Scientific monograph*. Krakov, 2017. Vol. II. P. 137–148.
7. Адамень Ф. Ф., Прошина І. О. Застосування мікродобрива, як захід ресурсозбереження в

технології вирощування сафлору красильного на півдні України. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 140-річчю створення ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*, 22 травня 2014 року. Херсон, 2014. С. 289–293.

8. Адамень Ф., Прошина І. Вплив застосування гербіцидів на ріст, розвиток та врожайність сафлору красильного в незрошуваних умовах півдня України. *Таврійський науковий вісник*. Херсон: Грінь Д. С., 2013. Вип. 83. С. 19–23.

9. Федорчук І. М., Рябуха І. М., Філіпов Є. Г. Фотосинтетична діяльність посівів сафлору красильного в умовах зрошення півдня України. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. Вип. 3(27). С. 134–136.

10. Федорчук М. І., Філіпов Є. Г. Вплив строків сівби на продуктивність рослин сафлору красильного в умовах зрошення півдня України. *Таврійський науковий вісник*. Херсон: Грінь Д. С., 2013. Вип. 83. С. 137–141.

11. Еськова О. В., Еськов С. В. Влияние нормы высева на полевую всхожесть семян сафлора красильного в условиях предгорного Крыма. *Наукові праці південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет»*. Сімферополь, 2013. Вип. 154. С. 87–90.

12. Хоміна В. Я. Агротехнічні аспекти вирощування сафлору красильного (*Carthamus tinctorius* L.) в умовах південної частини Лісостепу Західного. *Техніка і технології АПК*. Біла Церква, 2013. № 10(49). С. 30–32.

Солоненко С. Сафлор красильний як перспективна олійна культура в умовах Лісостепу Західного

Наведено результати досліджень залежності урожайності різних сортів сафлору красильного від способів сівби та застосування регулятора росту регоплант в умовах Лісостепу Західного. Дослідженнями встановлено, що кращий спосіб сівби – за типом Twin row (19×38×19 см), з перевищенням урожайності контрольного варіанта (ширина міжрядь 45 см) на 1,1–3,0 ц/га. Застосування регулятора росту регоплант у фазі стеблуння рослин забезпечило перевищення урожайності сортів сафлору: Сонячний – на 0,8–2,5, Лагідний – на 0,7–2,3 ц/га.

Найбільш ваговите насіння сформувалося у варіанті сівби за типом Twin row (19×38×19 см), у сорту Сонячний показник становив 35,4 г, тобто з перевищенням контролю на 1,4, а у сорту Лагідний – 28,2, що на 0,2 г перевищує контрольний варіант.

У досліді із застосуванням регулятора росту різницю за масою 1000 насінин встановлено насамперед у розрізі сортів: сорт Сонячний вирізнявся ваговитішим насінням, за масою 1000 насінин він перевищував сорт Лагідний. Щодо впливу препарату регоплант, то ефективнішим він виявився у разі обприскування посівів, перевищення контролю у сорту Лагідний склало 4,1, а у сорту Сонячний 5,4 г, що досить істотно. Вміст лушпиння у насінні сафлору сорту Сонячний був дещо вищим порівняно із сортом Лагідний, різниця коливалася в межах 1,2–1,9 %.

Ключові слова: сафлор красильний, спосіб сівби, регулятор росту, урожайність.

Solonenko S. Safflower as perspective olive culture in the conditions of Western Forest Steppe

It is shown the results of the research productivity dependence of different safflower varieties on methods of sowing and growth regulator application – rehoplant in the terms of Western Forest-Steppes. Research has found that the best way of sowing of studied safflower varieties is the type of twin row (19×38×19 cm), exceeding the yield control variant (45 cm row

spacing) on 1,0–3,0 q/ha. The use of growth regulator rehoplant in phase of stemming has provided excess yield of safflower varieties: Soniachny – by 0,8–2,5, Lagidnyi – 0,7–2,3 q/ha.

Regarding the methods of sowing, in the cultivation of both varieties, a similar trend was observed in the formation of yields, the optimum was seeding by the type of Twin row (19x38x19 cm). This result is obviously the result of the optimal placement of plants in the field, reducing the competition for the energy source, which increases the efficiency of the use of growth resources - light, water, nutrients as a soil part of the plant - both its roots and its terrestrial part.

In the experiment using the growth regulator, the difference in weight of 1000 seeds was established, first of all, in terms of varieties: the Soniachny variety was distinguished by more weighty seeds; with a weight of 1000 seeds it exceeded the Lahidny variety. Regarding the effect of regapant, it was more effective when spraying crops, exceeding the control of the variety Lahidny it was 4,1, and the Soniachny variety – 5,4 grams, which is a very significant excess.

The content of husk in the seed of safflower of the Soniachny variety was slightly higher, compared to the Lahidny variety, the difference varied within 1,2–1,9 %.

Key words: safflower, method of sowing, growth regulator, productivity.

УДК 631.634.33:582.994

ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТИВНИХ ФАКТОРІВ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ СПОЖИВЧОЇ СТИГЛОСТІ ПЛОДІВ КИЗИЛУ

Є. Постоленко, к. с.-г. н.

Дослідна станція помології ім. Л. П. Симиценка

Інституту садівництва НААН України

Постановка проблеми. Споживчий ступінь стиглості плодів кизилу характеризується такими показниками, як зовнішній вигляд, смакові властивості, аромат, консистенція, а також біохімічними показниками, притаманними помологічному сорту [1]. Для переважної більшості плодово-ягідних культур встановлені об'єктивні показники знімального ступеня стиглості. Щодо кизилу, то досі такі показники не систематизовано.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У кизилу широка екологічна амплітуда – культура росте в найрізноманітніших умовах, як у низинах, так і в горах на висоті 1000–1500 м [2].

Фенологічні фази розвитку кизилу тривають за відповідного накопичення сум ефективних температур. Ця сума – термічний показник – складається зі середніх добових показників температур понад 5 °С [3].

За результатами спостережень С. В. Клименко [4–6], з'ясовано, що початок цвітіння кизилу в умовах Києва розпочинається 30 березня – 20 квітня за середньодобової температури повітря 6–11 °С; період від кінця цвітіння до початку достигання плодів – 110–120 діб; загальна тривалість вегетаційного періоду – 192–196 діб. Науковець О. А. Мельничук [7] встановила, що кизил в умовах Закарпаття починає вегетацію наприкінці лютого – на початку березня, яка триває 210–249 діб; тривалість цвітіння становить 14–22 діб за суми ефективних температур понад 5 °С,